

בס"ד

פרשת משפטים כהמשך למעמד הר סיני עפ"י שיעורו של הרב עדין אבן ישראל שטיינזלץ

קשר מהות אחד עם השני, ממתן-תורה עד למשכן יש קשר ישיר. מיד בסוף פרשת יתרו, לאחר מעמד הר סיני, הדבר הראשון הוא (שמות כ', כ"ב-כ"ה) "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם... לא תעשון אתי, אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם... מזבח אדמה תעשה לי". מבחינה זו, ההמשך ממעמד הר סיני למקדש נראה המשך מהותי, ישיר ופשוט.

גופי תורה

למרות הקשר הברור בין מתן תורה להקמת המשכן, אנחנו מוצאים באמצע את פרשת משפטים.

השור והחמור, האוכף, השה והשמלה הם "הכוכבים" של פרשת משפטים.

ודאי שחוקים אלו חשובים, אך חלק גדול מהם אינם מידיים- הם לא נבנים מתוך ההקשר של בני ישראל במדבר דווקא.

אלו הלכות של עם היושב בארצו, של עם שיושב על האדמה, המקיים חיים רגילים, ולכן יש לו עבדים ושפחות, עבד עברי, עבד כנעני.

אך בזמן שבני ישראל אוכלים את המן במדבר, אין הם זקוקים להלכות אלו, שהרי הן תכנסנה לתוקף רק בכניסה לארץ. במובן זה, אומר הרב שטיינזלץ, פרשת משפטים כאילו נדחת לנו באמצע, בתוך הדברים:

" כאן, כמו בהרבה מאוד דברים אחרים, התשובה יוצאת מתוך השאלה...

באיזו מידה בעצם, כאשר אני מחרף ומחדד את השאלה, אני מוצא את התשובה.

יש לתשובה מסר, והמסר שלה הוא פשוט: אחרי מעמד הר סיני, אחרי המעמד הנכבד, לפני דיני הקרבנות, לפני דיני המקדש, ואפילו לפני שמע ישראל, הדבר החשוב ביותר הוא מה לעשות עם החמור! ההעמדה הזו של הדברים היא מכוונת, היא חריפה מאוד, אבל היא מכוונת, היא אומרת שזהו האופן שבו הדברים הללו נעשים, ואין אופן אחר.

זה לא מקרי שפרשה זו עוסקת במשולל האדם: נזיקין, חבלות, אנשים מכים זה את זה ומוציאים את הנשמה זה לזה, מאשר בצדדים של מהלך החיים הנורמלי. אין כאן תיאור של מציאות פסטורלית ושלוה של חיים, אלא של חיים עם הרבה מאוד צרות, כאבים ויסורים.

כשה' אומר: "אלה המשפטים אשר תשים לפניכם",

הדבר הכי תמוה בפרשתנו, הוא הפרשה עצמה. אנו עומדים מיד לאחר מעמד הר סיני, והיינו מצפים שמה שיבוא אחרי מעמד נכבד זה יעסוק בדברים העומדים ברומו של עולם. במקום זה, אנחנו גולשים לענייני עבד, אמה, מכות וכריתות.

1. אומר הרב שטיינזלץ כי:

פרשת משפטים היא תרומת התורה בשביל כל הישיבות, שהרי "כמעט כל הישיבות נמצאות בתוך פרשת משפטים, ויש עוד כמה וכמה חלקים, סנהדרין ועוד, שנמצאים כאן. איפה היו יכולים להגיד פלפולים אם לא היה את כל מה שיש כתוצר וכתוצאה מהדברים הללו?"

אך בסוף פרשת משפטים, אחרי שיוצאים מהמשפטים... כמשמעם, יש המשך כמעט ישיר של מעמד הר סיני: לעלות אל ההר, להשתחוות, כמתואר

2. בשמות כ"ד י':

"ויראו את האלקים ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר".

3. אומר הרב שטיינזלץ:

המעמד הנכבד, הפגישה עם הקב"ה, ואחר כך "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - השכינה שורה בתוך עם ישראל. זה נראה המשך טבעי של הדברים,

בפגישה הראשונה שלנו עם הקב"ה אנחנו יוצאים לקראת הקב"ה, אנחנו יוצאים מגדר האנושי, מגדר האדם הרגיל, וכל ישראל זוכים באופן אחד בהתגלות השכינה - השכינה המתגלה במרחב, מבחוץ. פרשת המשכן היא ההמשך הטבעי של הענין או פנים אחרות של אותו הדבר -

אחרי ההתגלות, בה הקב"ה המתגלה יורד אל הר סיני, הקב"ה נכנס לתוכנו; אנחנו בונים לו בית, מכון לשבתו.

שלמה המלך נשא תפילה בעת חנוכת המקדש.

לתפילת שלמה יש שני צדדים: מצד אחד,

4. מל"א ח', י"ב-כ"ז:

"אלקים אמר לשכון בערפלי"

"השמים ושמי השמים לא יכלכוך"

5. ומצד שני פסוק י"ג:

"ואני בניתי בית זבול לך, מכון לשבתך עולמים"

6. אומר הרב שטיינזלץ:

לשני אלו, הצד של ה' שנמצא מעל ומעבר, ואחר כך הקב"ה השוכן אתנו בתוך המציאות שלנו, יש

זוהי הצהרה! - 'הן הן גופי תורה'. אחרי שירד משה, הבשורה הראשונה שהוא מקבל הם גופי התורה. מה הן גופי תורה? - מצוות אלו, דבר המעיד כי דברים אלו, הם החלק החשוב!

החיים האנושיים

מדוע חלק זה הוא החלק החשוב?
החיים שאנו חיים בהם, לטוב ולרע, הם לא חיים של המקדש ובתוך המקדש.

אנחנו חיים בשדה ובכרם, עם כל האמור בפרשה. אלו חיינו כבני אדם, עם הטרדות והבעיות שלהם - אלה הם חיים אנושיים. בחיים האנושיים, גופי התורה שמתעסקים ומתייחסים לחיים שלנו אלה הם משפטים אלו, בהם אנו צריכים לעסוק תחילה, ולא רק מפני שהם מידיים, אלא כפי שמלמדת

7. הגמרא בשבועות כ"ו:

"כל התורה כולה כללות ופרטות נאמרה"

8. אומר הרב שטיינזלץ :

אם כמה מהמתברים המאוחרים, הן בימי הביניים, והן בזמן הזה, היו צריכים לכתוב את התורה, היא בוודאי היתה מכילה הרבה יותר רוחניות. אבל התורה, אחרי כל הדברים הגדולים, מתעסקת בפרטים. בהיקף אחר - אין בכלל אלא מה שבפרט, והפרט הוא "ואלה המשפטים". זה קודם למעמד הנכבד, לעמידה אל מול הקב"ה.

זוהי הצהרה רבת משמעות, שהתורה מפרטת ב"אלה המשפטים", לאמר: 'הנח את הדברים הגדולים והנשגבים למעמדות ולמקומות מסוימים'. הפרצוף שיש לתורה, הוא הפרצוף של אותם החוקים, שמשבירים עד לפרטים הקטנים את האופן שבו אנשים חיים, בין אדם למקום ובין אדם לחברו.

רוב הפרשה, כמו רוב התורה כולה, עוסק לא רק בפרטים, אלא בפרטים שהם כל-כולם חיים על ההגשמה הממשית של רעיונות. מביא הרב שטיינזלץ כדוגמא את הכלל שמדריכה אותנו התורה לנהוג לפיו

9. בדברים ט"ז, כ' :

"צדק צדק תרדוף"

כלל זה אפשר לשים אותו בתור סיסמא איפה שרוצים, אך כאן יש דבר שהוא יותר ממשי ויותר תובעני מכל הסיסמאות.

זו לא הצהרה כללית על הצדק אלא להבנה איך דברים נעשים למעשה.

אם אין אני מביא את כל הדברים הגדולים לידי ביטוי בתוך המעשה, בתוך חיי היום יום, לא עשיתי ולא כלום. המשמעות היא רק באותם הדברים שאני יכול להביא להגשמה.

10. מדגיש הרב שטיינזלץ :

הייתי אומר ביתר שאת, יש פה אולי הגדרה: הפרטים חשובים כמו הכללים, ואולי יותר מאשר הכללים. במישור אחר, אם הייתי צריך לחפש איזושהי הגדרה כוללת של דרך, של כיוון, בו הולך העולם היהודי, הייתי אומר שבניגוד לסיסמא 'המטרה מקדשת את האמצעים', נראה שבתורה יש קו, שהוא כמעט ההצהרה ההפוכה, עד כמה שהיא נראית משונה: האמצעים מקדשים את המטרה. יש בתורה הרבה פחות על המטרות הגדולות, והרבה יותר על האמצעים: 'תעשה ככה, אל תעשה ככה,

תפנה ככה, תפנה ככה'. בכל הדברים הללו יש התוויה גדולה של דרך חיים, עם הרבה הרבה פחות מטרות עליונות.

המיקוד אינו ב'למה?' וב'בשביל מה?' אלא ב'איך'. מלמדת התורה שהפרטים, עם כל מה שיש בהם, עם כל ההגדרות שלהם, הם העיקר.

מדגיש הרב שטיינזלץ שאין כאן השפלת מהות התורה, ולא הנמכת רוממותה:

"אלא שהתורה רואה את רוממות שלה במקומות אחרים מאשר בכל מיני אמונות, דעות ודתות. היא לא רואה את רוממותה בקצוות הללו, שאנחנו כרגיל היינו מחפשים למצוא בהם את הנשגב.

אתה הולך, וחותר ומחפש אחר הנשגב, המבט הראשון שלך הוא על השמים מעל, על הדברים הנשגבים, ובמקום זה אתה רואה את הנשגב בכלל בצורה אחרת; אתה לא רואה אותו בתוך הרקיעים הגדולים והנשגבים הללו, אלא בתוך החומר הגולמי, עם כל הפרטים והדקויות שלו, הוא הוא הדבר שבו אתה מוצא את הבשורה.

מהות המקדש

מהו בעצם משכן?

11. במלכים א' ח', אומר שלמה בתפילתו "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך"

12. וכך גם הנביא ישעיהו (ס"ו, א'): :

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי, אי זה בית אשר תבנו לי"

13. ממשיך הרב שטיינזלץ :

"כל הענין של המשכן הוא, שהקב"ה כביכול מצמצם את עצמו לתוך המרווח של המשכן, לא בתוך מרחב, לא במרחבים הגדולים, והקב"ה רוצה כביכול להיכנס לתוך הבית הזה. בזמן שעם ישראל עובד אותו בשלמות, המציאות-חלום שלו היא בעצם מעבר ל"שאו מרום עיניכם" -

"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה",

מדמה זאת הרב שטיינזלץ לאנשים ההולכים למדבר בשביל לראות מרחב, ולאלה שהולכים לים בשביל לראות מרחב, ולאלה המטפסים על ראשי ההרים.

אומר הרב :

לכולם יש תפיסה של "שאו מרום עיניכם" ואז תראו את השמים, תראו מי ברא אלה.

אבל יש דבר, שהוא הרבה יותר מאשר צד של התפעלות, של חשבון הנפש, ושל הרהורי הנפש הללו; מתי אדם מישראל מגיע לראות את פני האדון שלו? לראות וליראות? מתי הוא עושה את זה? כשהוא מגיע לבית המקדש!

ומזכירים לו תכף ומיד: 'תביא אתך כך וכך שוורים, כך וכך כבשים, כך וכך דברים אחרים, בשביל שיהיה מה לאכול, בשביל שתשמח'. במקום לומר: 'תשמח שמחה אקסטטיבית בהתלהבות הנפשית הגדולה,

לראות את פני ה', יש שמחה אחרת - "אין שמחה אלא בבשר ויין". "ראה... אל פני האדון ה'" (שמות כ"ג, י"ז), זה יותר ולמעלה מאשר "שאו מרום עיניכם", איפה זה נעשה? כאשר אנחנו הולכים לבית המקדש.

אומר הרב כי כשעלו לבית המקדש, מן הסתם היה קצת יותר סדר, אבל זה לא היה נראה שונה בהרבה

קצת יותר סדר, אבל זה לא היה נראה שונה בהרבה

מאשר ל"ג בעומר במירון, או ביארצייט של הבבא סאלי.

תדמינו מה היה שם, כשכולם הולכים עם העגלות שלהם, עם תמורהם, וכל אחד מביא את האישה, הילדים, וכל הקרובים. אחר כך מגיעים לבית המקדש, עומדים מסביב, וכל אחד קושר את הכבש ואת החמור שלו.

ממשיך הרב :

כל התיאור הזה, אנשים אולי לא חושבים עליו כיוון שכל הזמן יש מחשבות בערפילי טוהר, אבל בסופו של דבר, מה שהיה מסביב לבית המקדש, כשהמלך בתפארתו, כשבאים "לראות את פני האדון ה'", היה באופן הכי פשוט, בצורה כזאת.

אז איפה נמצאת הרוממות?

איפה נמצאת הרוממות? איפה נמצא השגב?, האם הוא נמצא בשמים ממעלי? או במקום אחר? למעשה פה יש הצהרה איפה נמצא השגב! איפה נמצא הקב"ה?

14. הגמרא בברכות (ח', א') מלמדת :

"אין לו לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה" מקום בו יש ארבע אמות של הלכה זה בית המדרש. זאת אומרת, שכשארבע אמות של הלכה מתחילות לקבל משמעות - כאן נמצא הקב"ה! כל אלה, אומר הרב באים ללמדנו רק דבר אחד :

15. הרב שטיינזלץ

ההגדרה היא, שהמרומם נמצא למטה. המרומם לא נמצא בקצה, אנחנו לא מחפשים אותו בכיוון הנכון. כשאנחנו מדברים על הקב"ה אז אנחנו תולים עינינו או בשמים או בקורה. אבל בעיקרו של דבר, המרומם נמצא בתוך המציאות של הדברים הקטנים, הפעוטים, הבלתי חשובים

כלומר, העולם שלנו, עם בעיותיו, עם קטנותו, עם כיעורו, עם כל מה שיש בו, בעולם הזה אפשר שימצא המודל, התבנית, של הגדול מכל גדול.

כמו שהגמרא בסוטה (ה', א') מסכמת: "אני את דכא".

הקב"ה אינו מעלה את הדכא להיות איתו, הוא יורד אל הדכא ויושב יחד איתו, והוא יורד אל העולם הזה להיות ביחד איתו.

הקב"ה זנח כביכול עליונים ותחתונים, כדי לשבת במקדש, ומעבר לזה, ועוד קודם לזה, כדי לשבת ולהתעסק אתנו בהלכות הללו: מה קורה אם מישהו הוציא את השן לעבד העברי? בתוך הדברים האלה נמצא הקב"ה.

ההבדל בתפיסה באמונה בה' אנו אומרים בהלל

16. תהילים קי"ג, ד':

"רם על כל גוים ה', על השמים כבודו"

מסביר הרב שטיינזלץ כי גם הגוים מאמינים בה', ומה הם אומרים?

כמאמר הפסוק, הוא מרומם, הוא מנושא, "על השמים כבודו". איפה הוא נמצא? הוא נמצא בשמים, שם מכון שבתו, זהו המקום של הקב"ה.

לעומתם אנו אומרים שמצד אחד ה' הוא "המגביהי לשבת", ומצד שני מתקיים גם: "המשפילי לראות

בשמים ובארץ",

הקב"ה מסתכל באותו אופן ובאותה הסתכלות בשמים ובארץ.

לסיכום, בפרשת משפטים, אחרי המעמד הנכבד, אחרי שאנחנו באים ומסתכלים למעלה, ושומעים את הקולות, את הלפידים ואת העשן, ההתגלות האמיתית של האל מופיעה אחר כך, איפה שאנחנו באמת נוגעים ומגיעים בכבוד העליון.

בחיים הממשיים הארציים, בהלכות שומרים, בהלכות עבדים, בהלכות טוען ונטען - בפרשת משפטים ובכל מה שמסתעף ממנה.

הבנה זו כי התגלות ה' ממשיכה מהר סיני, עוברת דרך חיי היומיום בארץ וממשיכה לבית המקדש. זהו חוט משולש שחייב להיות קשור.

אין ערך להתגלות במקדש או בהר סיני בלי ההפנמה של קיום מצוות ה' בחיי היומיום.